Vol 2 Issue 12 Sept 2013

ISSN No : 2249-894X

Monthly Multidisciplinary Research Journal

Review Of Research Journal

Chief Editors

Ashok Yakkaldevi
A R Burla College, India

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies,
Sri Lanka

Welcome to Review Of Research

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2249-894X**

Review Of Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Dr. T. Manichander

Advisory Board

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Fabricio Moraes de AlmeidaFederal
University of Rondonia, Brazil

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Xiaohua Yang
University of San Francisco, San Francisco

Karina Xavier
Massachusetts Institute of Technology (MIT), USA

May Hongmei Gao
Kennesaw State University, USA

Marc Fetscherin
Rollins College, USA

Liu Chen
Beijing Foreign Studies University, China

Mabel Miao
Center for China and Globalization, China

Ruth Wolf
University Walla, Israel

Jie Hao
University of Sydney, Australia

Pei-Shan Kao Andrea
University of Essex, United Kingdom

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Ilie Pintea
Spiru Haret University, Romania

Mahdi Moharrampour
Islamic Azad University buinzahra Branch, Qazvin, Iran

Titus Pop
PhD, Partium Christian University, Oradea,
Romania

J. K. VIJAYAKUMAR
King Abdullah University of Science & Technology,Saudi Arabia.

George - Calin SERITAN
Postdoctoral Researcher
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences
Al. I. Cuza University, Iasi

REZA KAFIPOUR
Shiraz University of Medical Sciences
Shiraz, Iran

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

Nimita Khanna
Director, Isara Institute of Management, New Delhi

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur

P. Malyadri
Government Degree College, Tandur, A.P.

S. D. Sindkhedkar
PSGVP Mandal's Arts, Science and Commerce College, Shahada [M.S.]

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

C. D. Balaji
Panimalar Engineering College, Chennai

Bhavana vivek patole
PhD, Elphinstone college mumbai-32

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play (Trust),Meerut (U.P.)

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

Jayashree Patil-Dake
MBA Department of Badruka College Commerce and Arts Post Graduate Centre (BCCAPGC),Kachiguda, Hyderabad

Maj. Dr. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

AR. SARAVANAKUMARALAGAPPA
UNIVERSITY, KARAIKUDI,TN

V.MAHALAKSHMI
Dean, Panimalar Engineering College

S.KANNAN
Ph.D , Annamalai University

Kanwar Dinesh Singh
Dept.English, Government Postgraduate College , solan

More.........

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.ror.isrj.org

Review Of Research
Vol. 2, Issue. 12, Sept. 2013
ISSN:-2249-894X
Available online at www.reviewofresearch.net

ORIGINAL ARTICLE

डॉ. आंबेडकरांचे संघटनविषयक विचार

प्रा. डॉ. सुजाता सुधीर गायकवाड

विद्यावर्धिनी महाविद्यालय, धुळे.

प्रस्तावना :

शतकानुशतके अस्पृश्यजनतेवर होत आलेल्या अन्यायाला वाचा फोडण्यासाठी अस्पृश्य समाजाने एकत्र येऊन आपल्या समस्यांवर, एकत्र येऊन जातिबहिःष्कारातून होणाऱ्या मुक्ततेविषयी चिंतन करावे या विषयी डॉ. बाबासाहेबांनी सर्व समाजाला जागृती यावी याविषयी विविध चळवळी राबवून दिशा देण्याचा प्रयत्न केला. त्यांचे संघटन वाढावे यासाठी प्रयत्नांची पराकाष्ठा केली. भारतीय समाजव्यवस्थेतील वर्णव्यवस्थेला छेद द्यावयाचा असेल तर अस्पृश्यसमाज संघटीत झालाच पाहिजे व अस्पृश्यतेविरुद्ध लढा तेव्हाच यशस्वी होऊ शकतो याविषयी जाणीव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी करून दिली. भारतीय जीवनाच्या आमुलाग्र परिवर्तनात त्यांना विचार, धर्म व समाजव्यवस्था अशी त्रिविध परिवर्तन अभिप्रेत होती. प्रस्थापित हिंदू समाजव्यवस्थेकडून अत्यंत निर्घृणपणे दडपलेल्या दबलेल्या अस्पृश्य समाजाच्या सर्वांगीण उन्नती ते उन्नतीसाठी आयुष्यभर ढत राहिले. तरी त्यांच्या अस्पृश्यतेविरोधी लढ्याची अंतिम परिणती मानवी स्वातंत्र्य, समता व प्रतिष्ठा यांच्या प्रस्थापनेत होत होती. त्यांच्या अस्पृश्यतेविरोधी विचार धर्म, वर्ण–जाती, वर्गसत्ता, मालमत्ता इ. संकल्पना व संस्था यांच्या चिकित्सा विचारात विकसीत होतो. प्रस्थापित समाजव्यवस्थेच्या या आधारभूत प्रवृत्तीच्या अनिष्ठ व अन्याय स्वरुपाचे निर्मूलन करून नव्या मूल्यावर आधारित समाजव्यवस्था निर्माण करण्याचे दिशादर्शकाचे कार्य डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर करीत होते.

शिका, संघटित व्हा आणि संघर्ष करा :

डॉ. बाबासाहेबांच्या मते राजकीय सत्ता हे व्यवस्था परिवर्तनाचे एक प्रभावी साधन आहे. भारतीय समाजाच्या सत्ता परिघात अस्पृश्य समाजाला शतकानुशतके स्थान नसल्यामुळे तो समाजाचा अराजकीय भाग म्हणून सत्ता वंचितच राहिला. अस्पृश्य समाजाची खरी समस्या सत्ता संपादनाची आहे, हे त्यांनी हेरले होते. त्यामुळे अस्पृश्यांच्या प्रश्नाला राजकीय परिणाम मिळाल्यास अस्पृश्य समाजाच्या राजकीयकरणाची प्रक्रिया सुरू करणे अत्यंत गरजेचे आहे. त्यामुळे शिका, संघटीत व्हा, संघर्ष करा असा संदेश त्यांनी अस्पृश्य समाजाला दिला होता. गुलामीच्या शृंखला जर तोडावयाच्या असतील तर सत्ता व संपत्तीच्या प्रवाहात अस्पृश्य समाजही सहभागी होऊ शकतो असा आत्मविश्वास त्यांनी अस्पृश्य समाजाला दिला होता. मालमत्ता किंवा संपत्ती संबंधाने अथवा उत्पादन संबंधाने सत्ता संबंध दृढ होतात हे मार्क्सवादीमत जरी खरे असले तरी भारताच्या सामाजिक विषमतेच्या संदर्भात घटनात्मक लोकशाहीच्या आधारे सत्ता, संपत्ती व प्रतिष्ठा यांच्या प्रवाहात आपल्या समाजाला उतरता येईल असे त्यांना वाटत होते. समाजव्यवस्था सत्ता व संपत्तीच्या सामाजिक संबंधाकडून प्रामुख्याने आकारीत होते. हा सामाजिक जीवनविषयक भौतिक दृष्टीकोन त्यांच्या विचारात दिसून येतो.

सत्ता संपादन राजकारणाचे उद्दिष्टे :

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या मते, राजकीय सत्ता ही सर्वागीण सामाजिक प्रगतीची गुरुकिल्ली आहे. अस्पृश्य समाजाला सत्ता संपादन करण्याशिवाय गत्यंतर नाही. सत्ता संपादन हेच राजकारणाचे उद्दिष्त्य असते. अस्पृश्य समाजाच्या राजकीय जाणीवा राजकीय कृतीसाठी कार्यप्रवण करणे व स्वतःच्या संघटीत शक्तीतून सत्ता निर्मितीत सहभागी होणे ही अत्यंत निकडीची बाब त्यांना वाटत होती. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी सत्ता संघटनांचा स्वतंत्र सिद्धांत मांडलेला नसला तरी त्यांना हेच अपेक्षित होते की, व्यवस्था परिवर्तनाचे समाजाचे सामर्थ्य किंवा क्षमता म्हणजे सत्ता होय. शोषितांनी जागृत होऊन संघटीत होऊन सत्ता प्राप्त केली पाहिजे. मानवमुक्तीचे क्रियाशील, व्यापक स्वरुपाचे उघड राजकारण केले पाहिजे. त्यांच्या राजकारण संकल्पनेला नैतिकतेचे, व निर्मलतेचे अधिष्ठान आहे. राजकारण हे व्यक्तीनिष्ठ नसावे ते मूल्यनिष्ठ असावे, राजकारण हे व्यक्तीगत स्वार्थ, भोग व उत्कर्ष यासाठी न करता समाजासाठी केले पाहिजे. असा त्यांचा कटाक्ष होता. कटकारस्थानाचे, दहशतीचे व बदमाशीचे राजकारण डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना पूर्णतः अमान्य होते. प्रबुद्ध व प्रगल्भ आणि जबाबदार राजकारणाचे तितकेच सक्षम नेतृत्व अस्पृश्य समाजातून आले पाहिजे. अशी त्यांची अपेक्षा होती. तरच हा समाज मुक्ती व विकास यांचे सत्तेचे आव्हान राजकारण पेलू शकेल. आणि अपेक्षित व्यवस्था परिवर्तन सत्तेच्या सहाय्याने होऊ शकेल.

शिक्षण, संघटन व संघर्श मार्गाचा स्वीकार :

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी सत्तेची ही संकल्पना मांडल्यानंतर अस्पृश्य समाजाने शिक्षण, संघटन व संघर्षमार्गाचा अवलंब केला पाहिजे यावर भर दिला. शिक्षणाने, प्रबोधनाने अकर्माच्या जीवनविषयक सामाजिक जाणीवा व्यक्तीगत सुप्तगुण, क्षमता व कौशल्ये वाढू शकतात. ज्ञानाच्या विचारांच्या व भावनाच्या कक्षा रुंदावतात. दलित समाजात शिक्षणाचा प्रसार झाला पाहिजे म्हणून तो हयातभर प्रयत्नशील राहिले,

शिक्षणप्रसार हे दलित चळवळीचे एक सातत्याने अंग व सामर्थस्थान राहिले.

शोषितांच्या संघटीत सामर्थ्यातून सत्ता निर्मिती केली पाहिजे. या विचारातून अस्पृश्यांचे राजकीय संघटन कसे असावे यासंबंधी डॉ. आंबेडकरांनी मार्गदर्शन केले. अस्पृश्यांचे राजकारण हे त्यांच्या तसेच त्यांच्या सर्व शोषितांच्या मुक्तीमार्गाचे राजकारण असू शकते यासाठी अस्पृश्यांनी स्वतःचाच पक्ष स्थापन करून संघटीत होणे आवश्यक आहे.

सारांश :

भारताच्या जातीबद्दल, श्रेणीबद्दल समाजात पक्षीय राजकारणाचा सामाजिक पाया जात हा असणार हा वास्तव संदर्भ लक्षात घेऊन अल्पसंख्यांक असणाऱ्या अनुसूचित जातींनी आपला स्वतंत्र पक्ष निर्माण केला पाहिजे. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी अस्पृश्यांसाठी स्वतंत्र मतदार संघाची मागणी केली होती. पण ती प्रत्यक्षात पूर्ण न झाल्याने निवडणूकीत अधिक जागा मिळाव्यात म्हणून दुसऱ्या समविचारी पक्षांशी युती, सहकार्य, संधी मिळणे आवश्यक ठरेल. परंतु काँग्रेसपक्षात जाऊन अस्पृश्य समाजाला सत्ता मिळणार नाही असेही ते म्हणत. अस्पृश्य समाजाचा स्वतंत्र पक्ष असेल तर अन्य पक्षांना बहुमत न मिळाल्यास सत्ताप्राप्तीसाठी आपल्या पक्षाचा पाठिंबा त्यांना मागावा लागेलच यासाठी तरी अस्पृश्यांनी संघटीत होऊन स्वतंत्र पक्ष संघटीत करून राजकीय प्रभाव व सत्ताशक्ती वाढविता येईल.

संदर्भ :

1) वसंत मून, हरी नरके आणि इतर (संपा.), डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर लेखन आणि भाषणे, खंड 18, भाग 1 (1920 ते 1936), डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर चरित्र – साधने, प्रकाशन समिती, महाराष्ट्र शासन, मुंबई, 2002.
2) खैरमोडे चांगदेव भवानराव (अनु.), शूद्र पूर्वी कोण होते ? ए तंट्या, बिरसा, शिवराय, फुले, शाहू, आंबेडकर रिसर्च ॲण्ड पब्लिकेशन सेंटर, धुळे, 2012.
3) डोंबरे अवधूत (अनु.), डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर : सामाजिक बहिष्कृतता व समावेशकता धोरणांविषयीचा दृष्टिकोन, सुगावा प्रकाशन, पुणे, 2015.
4) कोसंबी धर्मानंद, बुद्ध, धर्म आणि संघ, सुगावा प्रकाशन, पुणे, 2016.
5) गायकवाड प्रदीप (संपा.)., डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची समग्र भाषणे, खंड–2, क्षितिज पब्लिकेशन, नागपूर, 2000.
6) खैरमोडे चांगदेव भवानराव, डॉ. आंबेडकर आणि हिंदुकोड बिल, सुगावा प्रकाशन, पुणे, 2002.

प्रा. डॉ. सुजाता सुधीर गायकवाड
विद्यावर्धिनी महाविद्यालय, धुळे.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- ✶ Directory Of Research Journal Indexing
- ✶ International Scientific Journal Consortium Scientific
- ✶ OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- DOAJ
- EBSCO
- Crossref DOI
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database

Review Of Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-
413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com